

UDK 61:929 Љочић Д.
UDK 614.253(497.11)(091)
COBISS.SR-ID 153214473

Prva žena lekar u Srbiji

Ranka Kravić (1), Marija Marković(2), Fotina Gavrić Jovanović (3), Jelena Horvat (4)

(1) ZAVOD ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU RADNIKA ŽELEZNICE, NOVI SAD; (2) SPECIJALISTIČKA ORDINACIJA OPŠTE MEDICINE "PORODIČNI DOKTOR SLAVICA"; (3) DOM ZDRAVLJA VELJKO VLAHOVIĆ, VRBAS; (4) DOM ZDRAVLJA NOVI SAD, NOVI SAD

Sažetak: Draga Ljočić (1855–1926) je bila prva žena lekar u Srbiji i pionir u borbi za prava žena i unapređenje medicinske prakse u zemlji. Njen doprinos bio je značajan na nekoliko nivoa, uključujući medicinu, obrazovanje, prava žena i društvene reforme. Draga Ljočić je prva žena koja je stekla diplomu lekara u Srbiji. Nakon što je završila medicinske studije u Cirihu 1879. godine, vratila se u Srbiju i počela da radi kao lekar. Njen uspeh u medicini otvorio je vrata mnogim drugim ženama da se bave ovom profesijom, postavši uzor za buduće generacije. Draga Ljočić je uvela mnoge inovacije u medicinsku praksu u Srbiji. Radila je na unapređenju higijenskih uslova u bolnicama, promovisanju preventivne medicine i edukaciji stanovništva o zdravlju. Njena posvećenost unapređenju zdravstvene zaštite dovela je do mnogih poboljšanja u medicinskoj praksi i organizaciji zdravstvenih službi. Kao pionirka u medicini, Draga Ljočić je bila strastveni zagovornik obrazovanja žena. Verovala je da su obrazovanje i profesionalna emancipacija ključni za oslobađanje žena od patrijarhalnih stega. Njena borba za pravo žena na obrazovanje bila je inspiracija mnogim ženama koje su želele da se obrazuju i postanu profesionalci. Draga Ljočić je bila aktivna i u širem kontekstu društvenih reformi. Kroz svoje članstvo u različitim društvenim organizacijama i udruženjima, radila je na unapređenju prava žena, poboljšanju zdravstvene zaštite i edukaciji stanovništva. Njen rad imao je dugoročne posledice na unapređenje položaja žena i društvene reforme u Srbiji.

Ključne reč: Draga Ljočić, žena, lekar, pionir, reforme, unapređenje medicinske prakse, promovisanje preventivne medicine, edukacija, prava žena.

UVOD

Draga Ljočić (1855–1926) je bila prva žena lekar u Srbiji i jedna od najistaknutijih figura u borbi za prava žena i unapređenje medicinske prakse u zemlji. Njena biografija pruža uvid u mnoge izazove s kojima se suočavala kao žena u društvu koje je bilo duboko patrijarhalno i konzervativno, ali i njenu odlučnost, hrabrost i nesebičan rad u korist drugih.

Porodica Drage Ljočić:

Priča o hrabroj Draginji Dragoj Ljočić počinje davne 1855. kada je ugledala svetlost dana u Šapcu u porodici cincarskog porekla. Otac Dima bavio se trgovinom, a kako je voleo isterivanje pravde, što je srpska heroina i povukla na njega, dugo je vodio spor oko jednog imanja sa bogatom šabačkom porodicom. Kada je neočekivano izgubio ovaj slučaj na sudu, ostao je bez dinara i finansijski "uništen", ali ga to nije sprečilo da poslednju paru da lokalnom crkvenjaku da zvonu na crkvena zvona. Kada su ga meštani upitali ko je preminuo, Dima Ljočić prkosno i ogorčeno je odgovorio: "Umrta je pravda i nju danas sahranjujem". Zbog ovoga je od načelnika "zaradio" 25 po turu, ali je isterao po svome!

Kako bi prehranio ženu i petoro mališana, Ljočić je postao zemičkar. Znao je kolika je moć u znanju pa je decu bez obzira na nezavidan materijalni položaj školovao i ona su, u godinama koje će doći, postati neka od najznamenitijih ljudi svog vremena.

Tokom večite "borbe sa vetrenjačama" i neprekidnog rada na ličnom i društvenom napretku, Draginji se dogodila i ljubav. Ona se 1883. udala za opozicionara Rašu Miloševića, jednog od osnivača Radikalne stranke i visoko obrazovanog intelektualca bliskom idejama Svetozara Markovića. Čak je i njihovo sklapanje braka delić istorije. Draginja je bila prva Srпкиnja koja je posle venčanja zadržala svoje prezime i od tada se potpisivala kao Draga Ljočić Milošević.

Draga i Raša imali su petoro dece – sina Đuru i kćeri Spomenu, Radmilu, Zoru i Olgu. Radmila Milošević čvrsto je koračama majčinim stopama, završivši studije medicine u Cirihu. Od 1911. radila je u Opštoj državnoj bolnici u Beogradu [2].

BIOGRAFIJA DRAGE LJOČIĆ

Rano detinjstvo i obrazovanje: Porodica Ljočić je u Šabac su oko 1820. godine došli iz Gospeša blizu Resena. Draga Ljočić rođena je u tadašnjoj Kneževini Srbiji, u uglednoj porodici. Njeni roditelji, su bili potpuno svesni značaja obrazovanja i omogućili su joj školovanje u vremenu kada je većina devojčica bila usmerena na domaće poslove. Draga je pohađala osnovnu školu u Šapcu, a zatim je nastavila obrazovanje u Beogradu, gde je završila Višu žensku školu [1].

Studije medicine u Cirihi: Inspirisana primerima iz Evrope i uz podršku porodice, Draga je odlučila da studira medicinu. Upisala se na Univerzitet u Cirihi, jednoj od retkih institucija koja je tada primala žene na medicinske studije. Tek nakon 3 molbe ministarstvu prosvete u tadašnjoj Srbiji je uspela da dobije stipendiju za studije. "Na kraju svoje molbe od 10. Oktobra 1873. godine podnosilac žalbe govori o oskudnom stanju u kom se nalazi, koje ne može biti promenjeno jer je izdržavaju braća koja zarađuju tek toliko koliko je njima potrebno za život" [9].

Njeno obrazovanje u Cirihi bilo je intenzivno i sveobuhvatno, a završila je studije sa odličnim uspehom, stekavši diplomu doktora medicine 1879. godine.

Tokom studija, Draga Ljočić je upoznala i ruske studentkinje preko koje se upoznala sa idejama i učenjima ruskih nihilista. To je uticalo na formiranje njenih političkih stavova i definisalo njen odnos prema feminizmu. Čim je počeo srpsko-turski rat koji je vođen od 1876. do 1878. godine Draga Ljočić je napustila studije i pridružila se srpskoj vojsci kao bolničarka. Zbog iskazane hrabrosti i požrtvovanosti u borbi na Šumatovcu odlikovana je činom poručnika. Kada se završio rat Draga Ljočić se vratila 1879. u Cirihi, gde je diplomirala sa temom "Prilog operativnoj terapiji fimbrioma materice" i tako postala prva srpska lekarka [1].

Povratak u Srbiju i profesionalni izazovi: Po povratku u Srbiju, Draga Ljočić se suočila s brojnim preprekama. Iako je imala potrebne kvalifikacije, suočila se s otporom i predrasudama jer je bila žena. Uprkos tome, Draga je odlučila da svoju karijeru posveti unapređenju zdravstvene zaštite u Srbiji.

Nije uspela da nađe posao u državnim bolnicama jer je ministarstvo unutrašnjih dela nekoliko puta odbilo njenu molbu za izdavanje licence za rad, sa raznim izgovorima od kojih je jedan bio taj da „joj se ne može udovoljiti na zahtev jer žene ne služe vojsku“. Ovaj odgovor je u potpunosti zanemario činjenicu da je Draga Ljočić učestvovala u ratu i u njemu stekla čin poručnika. Na kraju, na uporne zahteve Drage Ljočić da joj se prizna status lekara, tek nakon što se kneginja Natalija lično umešala i uz podršku dr Vladana Đorđevića, Ministarstvo je osnovalo specijalnu komisiju da potvrdi njenu stručnost postavljanjem „teoretičnih i praktičnih pitanja iz anatomije, fiziologije, preskripcije lekova, ginekologije, akušerstva i inih medicinskih grana“ – praktično iz cele medicine. Komisija nakon ispita, na opšte čuđenje, iskazuje zadovoljstvo znanjem doktorke Ljočić i priznaje joj diplomu, ali joj Ministarstvo daje samo dozvolu da pristupi privatnoj praksi, dok joj i dalje onemogućava zaposlenje u državnim zdravstvenim ustanovama.

Draga je otvorila privatnu ordinaciju u Gospodar Jevremovoj 6 i počela sa radom. Međutim, broj pacijenata je bio mali, zbog nepoverenja društva u nesvakidašnju pojavu izuzetno mlade žene koja se bavi medicinom, koja je u tom trenutku bila isključivo muška profesija. Ipak, Draga je nastavila da „zgražava javnost“ i svojim drugim potezima.[3]

Rad u Prvom srpsko-turskom ratu: Tokom Prvog srpsko-turskog rata (1876–1878), Draga je pokazala izuzetnu hrabrost i posvećenost. Kao jedina žena lekar na frontu, radila je u bolnicama i na bojištu, pružajući medicinsku pomoć ranjenicima i bolesnicima. Njena hrabrost i stručnost stekli su joj poštovanje kolega i vojnika.

Rad u Beogradu: Po završetku rata, Draga se vratila u Beograd 1879. gde je nastavila da radi kao lekar sa zvanjem “doktor medicine, hirurgije, babičluka i očnih bolesti.” Imala je 24 godine kad je postala prva žena lekar u Srbiji. Tadašnja Srbija nije bila spremna da prihvati ženu lekara pa je i pored stečene diplome u Cirihu morala da polaže pred komisijom u Beogradu. Komisija je bila vrlo rigorozna, ali je doktorica sve iznenadila svojim poznavanjem medicine [4].

Otvorila je privatnu praksu i ubrzo postala poznata po svojoj stručnosti i humanosti. Njen rad obuhvatao je lečenje žena i dece, ali i pružanje medicinske pomoći siromašnima i marginalizovanim grupama.

Borba za prava žena: Osim svog medicinskog rada, Draga Ljočić je bila aktivna u borbi za prava žena. Bila je članica i osnivačica nekoliko ženskih društava, uključujući Udruženje žena lekara, koje je imalo za cilj unapređenje obrazovanja i prava žena. Draga je verovala da su obrazovanje i profesionalna emancipacija ključni za oslobađanje žena od patrijarhalnih stega [5].

Osnivanje ženskih organizacija: Draga Ljočić je bila jedna od osnivača “materinskog udruženja” zajedno sa Sarom Karamrković 1904. godine, organizacije koja je pružala pomoć ženama i deci u nevolji. Kroz ovu organizaciju, Draga je radila na unapređenju zdravstvene zaštite i socijalne pomoći, organizujući humanitarne akcije i prikupljanje sredstava za siromašne i bolesne.

Bila je prvi predsednik Društva beogradskih lekara koje je osnovano 1920. godine.

Medicinski doprinosi: Draga Ljočić je uvela mnoge inovacije u medicinsku praksu u Srbiji. Radila je na unapređenju higijenskih uslova u bolnicama, promovisanju preventivne medicine i edukaciji stanovništva o zdravlju. Njena posvećenost unapređenju zdravstvene zaštite dovela je do mnogih poboljšanja u medicinskoj praksi i organizaciji zdravstvenih službi. “Učestvovala je u svim ratovima koje je Srbija vodila od 1876.-1915. godine. U dva srpsko-turska rata radila je kao sanitetski poručnik.” “Došli su balkanski ratovi: Prvi od 17. Oktobra do 3. Novembra 1912. godine. Drugi od 29. juna do 10. avgusta 1913. godine. Imala je već 57 godina i bila načetog zdravlja, ali ne štedeći sebe radila je danonoćno u ambulanti za građanstvo i sirotinju i u bolnici beogradske dobrotvora Nikole Spasića”.

Kasniji život i nasleđe: Draga Ljočić je nastavila da radi kao lekar sve do svojih poznijih godina. Nije imala pravo da radi u državnoj službi i nije stekla ravnopravnost sa muškim kolegama sve do pred kraj karijere. Tek nakon prvog svetskog rata kada se vratila u domovinu 1919. dobija zvanje “pravog” lekara i otvara put drugim ženama u medicini. Krajem 1924. ostvaruje pravo na penziju i kao lekar uprave Monopola. Njena posvećenost medicini i borbi za prava žena ostavila je dubok trag u srpskom društvu. Umrula je 1926. godine, ali njeno nasleđe živi i danas. Draga Ljočić ostaje inspiracija mnogim ženama koje se bave medicinom i bore za jednakost i prava žena [5].

ZAKLJUČAK

Draga Ljočić je svojim radom i životom pokazala izuzetnu hrabrost, odlučnost i nesebičnost. Kao prva žena lekar u Srbiji, otvorila je vrata mnogim drugim ženama da se bave medicinom i drugim profesijama. Njena borba za prava žena i unapređenje zdravstvene zaštite ostavlja trajno nasleđe koje inspiriše i podseća na značaj jednakosti, obrazovanja i humanosti.

Priča o Draginji Dragi Ljočić je jedno od prvih verodostojno zabeleženih svedočanstava o doprinosu žena u napretku srpskog modernog društva. Bila je to žena koja je mogla doslovce sve – da bude četvrta devojka sa univerzitetskom diplomom lekara u Evropi, da svojim dobroćinstvom, znanjem i veštinom isceljivanja brani boje Srbije u čak četiri rata, da rodi petoro dece i održi skladan brak, da bude dobar i požrtvovan prijatelj, da se bori za prava žena i njihov bolji položaj, da radi na unapređenju doktorske profesije, da prevodi stručnu literaturu, i na sve to – brine o napuštenoj i odbačenoj deci.

Na kraju, čini se da i nije bilo potrebno da bude ravnopravna sa muškim kolegama. Jer, Draga Ljočić bila je mnogo više od njih [2]!

LITERATURA

1. Pantelić, Ivana; Milinković, Jelena; Škodrić, Ljubinka. Dvadeset žena koje su obeležile XX vek u Srbiji. Beograd: NIN. 2013.
2. Stefana Pavlović: Istorijski zabavnik (novembar 2020). dostupno na: <https://www.istorijskizabavnik.rs/blog/draga-ljocic-prva-srpska-doktorica>
3. Ktarina: Draga Ljočić prva srpska doktorica i veliki borac za prava žena, Rasejanje info (septembar 2020) dostupno na: <https://www.rasejanje.info/2020/09/26/draga-ljocic-prva-srpska-doktorica-i-veliki-borac-za-prava-zena/>
4. Vladimir T. Jokanović, Milorad Žikić i grupa autora- jokanović 75 godina života, %0 godina umetničkog rada, 2011, Novi Sad, 2011;164.
5. Srpsko lekarsko društvo, grupa autora: 800 godina srpske medicine (2011), autor dr Branislava Stanimirov DZ Novi Sad- Moj Idol-Prva žena srpski lekar, 2011;153-159.
6. Aleksandar Savić, "Draga Ljočić: Život i rad prve žene lekara u Srbiji", Beograd.2005;85-90.
7. Marina Blagojević, "Žene u srpskoj medicini: istorijat i doprinosi", Novi Sad. 2010.
8. "Prvi srpski ratni lekar: Draga Ljočić", Istorijski arhiv Srbije, Beograd. 2015.
9. Vladimir Grujić-Zalaganje Drage Ljočić da postane državni stipendista za medicinske studije u Cirihu, Srpski arhiv za celokupno lekarstvo. 1969;382-383.